

השועל והכרם

למורה

1. **תיאור המשימה:**
המטלה בנויה משני חלקים:
א. המשל "השועל והכרם" בעברית של ימינו ומשימות הבנת טקסט על המשל.
ב. השוואת גרסאות שונות של המשל: לשון חכמים ולשון ימינו.
דגשים: השוואה בין גרסאות שונות של אותו הטקסט.
2. **תת-סוגה ומטרה חברתית:** סוגת הסיפור, תת-סוגה המשל.
הטקסטים נכתבו למטרת סיפור, שיתוף וגרימת הנאה.
3. **עולם השיח:** ספרות.
4. **שיקולים בבחירת הטקסט:** סוגה סיפורית חשובה ומוכרת ללומדים. הלומדים מכירים משלים מתוך העשייה היומיומית בכיתה. המשל מאפשר לעסוק ברובד הגלוי וברובד הסמוי של הטקסט ללא הצורך להתמודד עם טקסט ארוך, ומעלה את המודעות לרבדים בשפה וללשון המקורות.
השוואה בין שתי גרסאות שונות של המשל מעשירה את עולמו השפתי של הלומד.
5. **הקשר תוכני:** הזמנה ללומד לקרוא משלים. ניתן להשתמש ביחידה כיחידה מסכמת לאחר למידת מאפייני המשל, אם כי אין הקשר תוכני מובהק. אין לחלק את המשימה לתת-משימות, אלא להתייחס אליה כיחידה אחת.
6. **שכבת הגיל:** כיתה ד.
7. **משך המשימה:** 1-2 שיעורים.
8. **ההכנות הדרושות למשימה:** ההכנה אפשרית, אך לא מחויבת.
  - לימוד מאפייני המשל.
  - התמודדות קודמת עם לשון חכמים.
  - הדגמת השימוש במילים ובביטויים ממשלבים שונים להבעת רעיון.**הערה:** ניתן להעביר את המטלה ללא הכנה מוקדמת ולבדוק את הידע השפתי של הלומדים.

9. **הציוד הדרוש:** דפים כמספר התלמידים, כלי כתיבה.

10. **אופי העבודה:** עבודה פרטנית.

תיאור הפריטים במטלה:

מספר הפריט	תיאור הפריט
חלק א - הבנת המשל בעברית בת זמננו.	
1	חיבור בין איור המתאר את השועל לבין משפט תואם (על סמך הרצף הכרונולוגי של הטקסט)
א.2	איתור מילה מאותו השורש
ב.2	פירוש מילה מתוך הקשר של שורש
א.3	איתור פרטים
ב.3	איתור פרטים
ג.3	איתור פרטים
ד.3	הבעת עמדה על התנהגות דמות
4	רצף אירועים
5	הבחנה בתכונה שאינה מתאימה לדמות
6	הבנת מוסר ההשכל
חלק ב - השוואה בין גרסאות שונות של אותו משל	
7	מציאת מילים מקבילות בלשון חכמים ובעברית בת זמננו.
8	מציאת מילים מקבילות בלשון חכמים ובעברית בת זמננו.
9	מציאת מילים מקבילות בלשון חכמים ובעברית בת זמננו.
10	מציאת מילים מקבילות בלשון חכמים ובעברית בת זמננו.
11	"תרגום" מלשון החכמים לעברית בת זמננו והבנת הרעיון העולה מהטקסט

השועל והכרם

תשובון

חלק א

קראו את המשל שלפניכם, וענו על השאלות שאחריו.

שועל עבר על פני כרם ורצה להיכנס לתוכו, אך הכרם היה מגודר מסביב.
הלך השועל מסביב לכרם ומצא חור בגדר.
רצה השועל להיכנס דרך החור - ולא יכול.
מה עשה? צם שלושה ימים עד שִׁפְחַשׁ ונכנס דרך החור. ישב השועל בכרם
שלושה ימים, אכל מן הענבים עד אשר השמין.
רצה השועל לצאת דרך החור - ולא יכול.
מה עשה? צם עוד שלושה ימים עד שִׁפְחַשׁ שוב - ויצא מן הכרם.
פנה השועל אל הכרם ואמר:
"כרם, כרם! מה יפה אתה! מה טובים פְּרוֹתֶיךָ! אבל איזו הנאה יש לי
ממך? רעב באתי ורעב יצאתי..."

1. לפניכם שלושה ציורים של השועל וארבעה משפטים. חברו בקו בין כל אחד מהמשפטים לבין הציור המתאים לו. שימו לב, אפשר לחבר לציור יותר ממשפט אחד.

כך נראה השועל כשראה את הכרם לראשונה.

כך נראה השועל כשנכנס לכרם דרך החור שבגדר.

כך נראה השועל כשרצה לצאת מהכרם.

כך נראה השועל כשיצא מהכרם דרך החור שבגדר.

2. לפניכם כתובים המשפטים הפותחים את המשל.

שועל עבר על פני כרם ורצה להיכנס לתוכו, אך הכרם היה מגודר מסביב. הלך השועל מסביב לכרם ומצא חור בגדר.

א. מצאו במשפטים האלו מילה מהשורש של המילה **מגודר** וכתבו אותה.

גדר ויש לקבל גס את פתשובה בגדר

ב. מה פירוש המילה **מגודר**? **מקום שוקף בגדר, מקום שמסביבו גדר**

3. א. מדוע השועל לא היה יכול להיכנס לכרם?
 כי הכרם היה מאוזר ופחור שבגדר היה קטן מדי יחסית לגודלו של השועל.
- ב. מדוע השועל צם בפעם הראשונה?
 הוא צם כדי שירצה וכך יוכל להיכנס לכרם דרך פחור שבגדר.
- ג. מדוע השועל צם בפעם השנייה?
 הוא צם כדי שירצה וכך יוכל לצאת מהכרם דרך פחור שבגדר.
- ד. מה דעתכם על התנהגותו של השועל? נמקו את דעתכם.
 תשובה מלאה: התנהגותו טיפסית כי בסופו של דבר לא יצא ממעיו שום דבר.
 תשובה מלאה שלא קשורה למוסר השכל: התנהגותו אינה טובה כי הוא נכנס לכרם בלי רשות.
 תשובה חלקית: התנהגותו אינה פליונית / התנהגותו מתחכמת / התנהגותו מתחכמת.
 תשובה סתמית: התנהגותו בסדר, לא רעה ולא טובה.
-

4. מה קורה קודם ומה קורה אחר כך?
 לפניכם כמה משפטים המתארים אירועים מתוך המשל. סדרו את המשפטים לפי סדר התרחשותם במשל וכתבו ליד כל משפט את המספר המתאים: שימו לב, ליד המשפט המתאר את האירוע הראשון בַּסֵּדֶר, כבר כתוב המספר 1.

- 4 _____ השועל נכנס לכרם ואוכל את הענבים.
 1 _____ השועל רוצה להשיג את הענבים.
 5 _____ השועל מגלה כי הוא אינו יכול לצאת מהכרם.
 2 _____ השועל רואה שהכרם מגודר והחור בגדר קטן מדי.
 6 _____ השועל נאלץ לצום שוב כדי לצאת מהכרם.
 3 _____ השועל צם ומרזה.
-

5. לפניכם ארבע תכונות. הקיפו בעיגול תכונה אחת שאינה מתאימה לשועל שבמשל:

א. רעבתן

ב. עקשן

ג. תחבולן

ד. קפדן

---

6. מה אנחנו לומדים מהמשל?

תשובה מכלילה פתטיחסת לתכנון נכון: כדאי לתכנן לטווח ארוך / תמיד צריך לחשוב לפני שזוסיק משו.

תשובה מכלילה שאינה פתטיחסת לתכנון נכון: צריך להסתפק במה שיש / פזללנות אינה משתלמת.

תשובה קונקרטיית: אסור להיכנס לכרס שאינו שלך.

תשובה שאינה רלוונטיית: צריך לעזור לך לך.

חלק ב

לפניכם המשל "השועל והכרם" בשתי גרסאות: הראשונה כתובה בלשון חכמים (העברית שדיברו בארץ ישראל לפני כאלפיים שנה), והגרסה השנייה, שכבר קראתם בתחילת המשימה, כתובה בשפה העברית של ימינו. קראו את שתי הגרסאות ושימו לב להבדלים שבין לשון החכמים לשפה העברית של ימינו.

"השועל והכרם" בלשון חכמים

שועל מִצָּא כֶּרֶם וְהָיָה מְסִיג מִכָּל-פְּנוֹתָיו. וְהָיָה שָׁם נִקְבַּ אֶחָד, וּבִקֵּשׁ לִכְנֹס בּוֹ וְלֹא הָיָה יָכוֹל. מָה-עָשָׂה? צָם שְׁלוֹשָׁה יָמִים עַד שֶׁכָּחַשׁ וְתַשׁ וְנִכְנַס בְּאוֹתוֹ נִקְבַּ, וְאָכַל וְשָׁמַן. בִּקֵּשׁ לְצִאת וְלֹא יָכַל לָעֵבֶר. חָזַר וְצָם שְׁלוֹשָׁה יָמִים אַחֲרֵים עַד שֶׁכָּחַשׁ וְתַשׁ וְחָזַר לְמָה שֶׁהָיָה וְיָצָא. כְּשִׁיצָא הִפְךָ פָּנָיו וְנִסְתַּכַּל בּוֹ: אָמַר: כֶּרֶם, כֶּרֶם! מָה טוֹב אֶתָּה וּמָה טוֹבִים הַפְּרוֹת שֶׁבְּתוֹכָךָ, וְכָל-מָה שֵׁיִשׁ בְּךָ נָאָה וּמְשַׁבַּח; בְּרִם, מָה הַנָּאָה מִמֶּךָ? כָּשֵׁם שֶׁנִּכְנַסְיָן לְתוֹכָךָ בְּךָ יוֹצֵאִין!

"השועל והכרם" בעברית של ימינו

שועל עבר על פני כרם ורצה להיכנס לתוכו, אך הכרם היה מגודר מסביב. הלך השועל מסביב לכרם ומצא חור בגדר. רצה השועל להיכנס דרך החור - ולא יכול. מה עשה? צם שלושה ימים עד שכחש ונכנס דרך החור. ישב השועל בכרם שלושה ימים, אכל מן הענבים עד אשר השמין. רצה השועל לצאת דרך החור ולא יכול. מה עשה? צם עוד שלושה ימים עד שכחש שוב - ויצא מן הכרם. פנה השועל אל הכרם ואמר: "כרם, כרם! מה יפה אתה! מה טובים פירותיך! אבל איזו הנאה יש לי ממך? רעב באתי ורעב יצאתי..."

שתי הגרסאות דומות בתוכן אבל שונות זו מזו בלשון שבה הן כתובות. השאלות הבאות עוסקות בהבדלים הלשוניים שבין הגרסאות.

7. בטבלה שלפניכם מופיעות מילים מהגרסה הכתובה בלשון חכמים. מצאו את המילים המקבילות בגרסה הכתובה בלשון ימינו, וכתבו אותן במקום המתאים בטבלה, כמו בדוגמה.

לשון חכמים	העברית של ימינו
מְסִיג	מגודר
נָקַב	חור
בָּרַם	אבל

דוגמה:

8. בטבלה שלפניכם מופיעים משפטים מהגרסה הכתובה בלשון חכמים. העתיקו למקום המתאים בטבלה את המשפטים המקבילים מהגרסה הכתובה בעברית של ימינו.

לשון חכמים	העברית של ימינו
וּבְקֵשׁ לְכַנֵּס בּוֹ.	ורצף להיכנס לתוכו.
חָזַר וְצָם שְׁלוֹשָׁה יָמִים.	צפ חזר שלושה ימים.
מֶה הַנְּאָה מִמֶּךָ?	איזו הנאה יש לי ממך / אבל איזו הנאה יש לי ממך?

9. לפניכם שני משפטים מתוך הגרסה שבלשון חכמים:

כְּשִׁיזָא הָפֶדָּ פְּנֵיו וְנִסְתַּכַּל בּוֹ.
כְּשֵׁם שְׁנַכְנַסִּין לְתוֹכָהּ כָּדָּ יוֹצְאִין.

ליד כל מילה כתבו כיצד נאמר אותה בעברית של ימינו:

נִסְתַּכַּל פֶּסֶתֶכַּל

נְכַנְסִין נְכַנְסִיט

יוֹצְאִין יוֹצְאִיט

---

10. לפניכם ארבעה משפטים. חלקם כתובים בלשון חכמים וחלקם כתובים בעברית של ימינו. החליטו בנוגע לכל משפט באיזו לשון הוא נכתב. הקיפו בעיגול את התשובה הנכונה:

- א. אין משיחין בשעת הסעודה. / לשון חכמים / עברית של ימינו
- ב. לא מדברים בזמן שאוכלים. / לשון חכמים / עברית של ימינו
- ג. בַּמָּה שוֹנָה הַלֵּילָה הַזֶּה מֵהַלֵּילוֹת הָאֲחֵרִים? / לשון חכמים / עברית של ימינו
- ד. מַה נִשְׁתַּנָּה הַלֵּילָה הַזֶּה מִכָּל הַלֵּילוֹת? / לשון חכמים / עברית של ימינו

---

11. למה השועל מתכוון כשהוא אומר: "מה הנאה ממך? כשם שנכנסין לתוכך כך יוצאין!"?

תשובה מלאה: לא יצא לי כלום מלך שנכנסתי לכרך / נכנסים רעבים ויוצאים רעבים אז מה פעם לפיכנס?

תשובה כמעט מלאה: נכנסים רעבים ויוצאים רעבים.

תשובה חלקית: איך שנכנסים כך יוצאים.

השועל והכרם

מחווון

ציון						מספר השאלה
0	1	2	3	4	5	
לא ענה, או שגה בכל		קִיֶּשֶׁר נִכּוֹן רַק בֵּין מִשְׁפָּט אֶחָד לְצִיּוֹר הַמֵּתַיִמִים	קִיֶּשֶׁר נִכּוֹן בֵּין 2 מִשְׁפָּטִים לְצִיּוֹרִים הַמֵּתַיִמִים	קִיֶּשֶׁר נִכּוֹן בֵּין 3 מִשְׁפָּטִים לְצִיּוֹרִים הַמֵּתַיִמִים	קִיֶּשֶׁר נִכּוֹן בֵּין 4 מִשְׁפָּטִים לְצִיּוֹרִים הַמֵּתַיִמִים	1
לא ענה, או שגה בכל		כָּתַב אֶת אוֹתֵיּוֹת הַשּׁוֹרֵשׁ (ג.ד.ר.)			כָּתַב אֶת הַמִּילָה הַנְּכוֹנָה	א2
לא ענה, או שגה בכל		הַסֵּבֵר עִמוּם או הַסֵּבֵר חֲלָקִי הַמֵּתִיחֵסֶת בְּמִילָה גֵּדֵר (לְדוּגְמָה: "גֵּדֵר שְׁמֵקִיפָה מִשְׁהוּ")		הַסֵּבֵר שֶׁל הַמִּילָה הַמְּגַלָּה הַבְּנֵה שֶׁמְדוּבֵר בְּתִיאוֹר שֶׁל דָּבָר סָגוּר	הַסֵּבֵר מֵלֵא שֶׁל הַמִּילָה, הַמְּגַלָּה הַבְּנֵה שֶׁמְדוּבֵר בְּתוֹאֵר שֶׁל דָּבָר שֶׁמִּסְבִּיבֵו גֵּדֵר	ב2
לא ענה, או שגה בכל		תְּשׁוּבָה הַמֵּתִיחֵסֶת רַק לְמִרְכִּיב אֶחָד ואִינָה מְנוֹסַחַת כְּמִשְׁפָּט שֶׁלֵם	מִשְׁפָּט שֶׁלֵם הַמֵּתִיחֵסֶת רַק לְאֶחָד מִשְׁנֵי הַמִּרְכִּיבִים	תְּשׁוּבָה נְכוֹנָה הַמֵּתִיחֵסֶת לְשְׁנֵי הַמִּרְכִּיבִים אֲךָ אִינָה מְנוֹסַחַת כְּמִשְׁפָּט שֶׁלֵם	מִשְׁפָּט שֶׁלֵם הַמֵּתִיחֵסֶת בְּמִפּוֹרֵשׁ לְשְׁנֵי מִרְכִּיבִים: הַיּוֹת הַכֶּרֶם מְגוֹדֵר וְאִי-יְכוּלְתוֹ שֶׁל הַשּׁוֹעַל לְעִבּוֹר בַּחֹר שֶׁבְּגֵדֵר	א3
לא ענה, או שגה בכל			הַסֵּבֵר חֲלָקִי הַמֵּתִיחֵסֶת רַק לְרִצּוֹן לְרִזּוֹת או לְגוֹדֵל הַחֹר שֶׁבְּגֵדֵר	מִשְׁפָּט שְׂאִינוֹ שֶׁלֵם וּמֵתִיחֵסֶת לְרִצּוֹן לְהִיכַנֵס לְכֶרֶם	מִשְׁפָּט שֶׁלֵם הַכּוֹלֵל הַתִּיחֵסוֹת לְרִצּוֹן לְהִיכַנֵס לְכֶרֶם	ב3
לא ענה, או שגה במיקום כל ההתרחשויות			הַסֵּבֵר חֲלָקִי הַמֵּתִיחֵסֶת רַק לְרִצּוֹן לְרִזּוֹת או לְהַיּוֹת הַשּׁוֹעַל שֶׁמֶן או לְגוֹדֵל הַחֹר שֶׁבְּגֵדֵר	מִשְׁפָּט שְׂאִינוֹ שֶׁלֵם וּמֵתִיחֵסֶת לְרִצּוֹן לְצִאת מִהַכֶּרֶם	מִשְׁפָּט שֶׁלֵם הַכּוֹלֵל הַתִּיחֵסוֹת לְרִצּוֹן לְצִאת מִהַכֶּרֶם	ג3

ציון						מספר השאלה
0	1	2	3	4	5	
לא ענה, או שגה בכול		תשובה הכוללת הבעת דעה סתמית או שאינה מתאימה להקשר הספציפי של המשל או למוסר ההשכל של המשל	תשובה הכוללת הבעת דעה רלוונטית למוסר ההשכל של המשל אך אין בה נימוק	תשובה מלאה/ הכוללת דעה/ עמדה מנומקת המתייחסת לתכנון ולהתנהגות של השועל אך לא בהקשר למוסר ההשכל של המשל	תשובה מלאה/ הכוללת דעה/ עמדה מנומקת המתייחסת לתכנון ולהתנהגות של השועל בהקשר למוסר ההשכל של המשל	ד3
לא ענה, או שגה בכול					סידר נכון את רצף האירועים	4
לא ענה, או שגה בכול					סימן את האפשרות הנכונה	5
לא ענה, או שגה בכול			כתב לקח קונקרטי	כתב לקח מכליל הרלוונטי להתנהגות השועל במשל אך אינו מתייחס לתכנון נכון	כתב לקח מכליל המתייחס לתכנון נכון	6
לא ענה, או שגה בכול			מצא מילה אחת נכונה		מצא שתי מילים נכונות	7
לא ענה, או שגה בכול	כתב משפט אחד נכון	כתב משפט אחד נכון ושני משפטים נוספים נכונים אך שאינם מצוטטים במדויק	כתב שני משפטים נכונים	כתב שני משפטים נוספים נכון אך שאינו מצוטט במדויק	כתב שלושה משפטים נכונים	8
לא ענה, או שגה בכול	כתב מילה אחת נכונה	כתב מילה אחת נכונה ושגה חלקית במילים האחרות (לדוגמה: נכנס) או כתב שלוש מילים שכולן שגויות חלקית	כתב שתי מילים נכונות	כתב שתי מילים נכונות ושגה חלקית במילה השלישית (לדוגמה: נכנס)	כתב שלוש מילים נכונות	9
לא ענה, או שגה בכול	סימן נכון משפט אחד		סימן נכון שני משפטים	סימן נכון שלושה משפטים	סימן נכון ארבעה משפטים	10
לא ענה, או שגה בכול	תשובה עמומה ושאינה מדויקת		תשובה חלקית: תרגום ללשון ימינו של המשפט, ללא התייחסות קונקרטיית לרעב של השועל	תשובה כמעט מלאה: התייחסות קונקרטיית הקשורה למצבו של השועל בכניסה וביציאה מהכרם	תשובה מלאה: התייחסות מפורשת ומכלילה לחוסר התוחלת שבמעשיו של השועל	11